

Samfunnsbedriftenes høringsvar til NOU 2021: Norge mot 2025 - Om grunnlaget for verdiskaping, produksjon, sysselsetting og velferd etter pandemien

Samfunnsbedriftene er Norges ledende interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for samfunnsbedrifter som leverer grunnleggende tjenester til innbyggere og næringsliv over hele landet. Vi organiserer 570 bedrifter i mange ulike bransjer, hvor avfall, energi, havn og brann/redning er de største.

I all hovedsak har Samfunnsbedriftenes medlemmer kommet seg trygt gjennom koronapandemien. Det er imidlertid noen unntak, og her viser vi til vårt høringsvar til koronakommisjonen.

De grepene utvalget og regjeringen legger opp til i tiden frem mot 2025 vil påvirke våre bedrifter i svært stor grad.

Et fungerende arbeidsmarked

Etter utvalgets vurdering vil et effektivt fungerende arbeidsmarked kjennetegnes ved blant annet et godt samsvar mellom den kompetansen arbeidsstyrken har og arbeidslivets behov. Herunder må utdanningssystemet levere utdanningstilbud med god kvalitet som arbeidslivet etterspør.

Skal vi komme oss gjennom krisen må flere i jobb, og antagelig inn i nye jobber. I tillegg vil vi i løpet av de neste fem-ti årene måtte ta et krafttak for at også utsatte grupper skal finne sin vei inn i arbeidsmarkedet, herunder sørge for at personer med helseproblemer og unge med liten jobberfaring får mulighet til å delta i arbeidslivet.

Samfunnsbedriftene mener at:

- Tilbudet om videre- og etterutdanning må tilpasses arbeidslivet, slik at arbeidstakere lærer og utvikler kompetanse gjennom hele yrkeslivet.
- Senke terskelen for at bedrifter skal ta inn lærlinger og andre ved å øke lærlingtilskuddet og bruke lønnstilskudd mer aktivt.
- Det må være gode veier inn i arbeidslivet også for personer som ikke fullfører videregående opplæring.
- Bedriftene må finne det lønnsomt å investere i de ansattes kompetanse.

Det grønne skiftet

Koronapandemien er et springbrett for en grønn omstilling av Norge. Utvalget skriver at prinsippene for en bærekraftig klimapolitikk før pandemien, også vil være gjeldende etter krisen.

Samfunnsbedriftene mener blant annet at endring i rammevilkår er viktig for at avfallsbransjen skal bidra effektivt til denne omstillingen. Vi mener også at man må holde fast ved prinsippet om at forurenser betaler i klimapolitikken.

Krisepakken i Norge ikke vært rettet inn mot en grønn omstilling på samme måte som i EU. Det vil sannsynligvis ha en negativ effekt i perioden etter at pandemien, siden Norges grønne konkurransekraft blir svakere enn i EU.

En satsing på sirkulær økonomi har stort potensial i Norge. Strengere produsentansvarsordninger og bedre regler for produktdesign og materialgjenvinning vil være viktige tiltak i så måte. Mye av det som forbrennes, blant annet plastprodukter, inngår i produsentansvaret. Produsenten har det fulle økonomiske ansvar for produktet fra det bringes ut på markedet til det behandles som avfall. En materialavgift for produsentene, i kombinasjon med et krav om bruk av resirkulerte materialer, vil gi langt bedre forutsetninger for overgangen til en sirkulær økonomi.

Et utvidet produsentansvar må ses i sammenheng med bruk av andre virkemidler for å oppnå bedre ressursutnyttelse av materialer og avfall. Hovedkilden til utslipp fra avfallsforbrenningsanlegg er fossil plast. En avgift på CO₂-utslipp fra avfallsforbrenningsanlegg vil ikke løse hovedutfordringen med utslipp fra disse anleggene, når målet er at mindre skal sendes til forbrenning. Avfallsforbrenning skal fjerne mulige miljøgifter fra verdikjeden.

Samfunnsbedriftene mener at:

- Det bør innføres strengere produsentansvarsordninger og bedre regler for produktdesign.
- Det bør innføres en materialavgift, siden det er i design- og produksjonsfasen at det avgjøres om produkt kan materialgjenvinnes, ombrukes eller må gå til forbrenning. Avgiften bør legges på produsenter som et insentiv til å lage mer miljøvennlige produkter.
- Det bør innføres krav om bruk av resirkulerte materialer.
- Finansieringsstøtte til større infrastrukturprosjekter og teknologiutvikling må være tilgjengelig for både offentlige og private aktører.

Naturinngrep

Aktiviteter som fører til inngrep i naturen av ulike slag er i dag underlagt flere typer reguleringer, som konsesjonsprosesser og konsekvensanalyser for vann- og vindkraftutbygging. Utvalget anbefaler at det arbeides videre for å kunne innføre en naturavgift. En innføring av naturavgift begrunnes med hensynet til at samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter realiseres. Dette er viktig, men det er også viktig at beskatning og avgifter som pålegges vann- og vindkraftutbygging utformes slik man tar hensyn til lokale naturinngrep og kompenserer for ulempene til de som bor i de områdene som berøres av naturinngrepene.

Samfunnsbedriftene mener at:

- Det er mest hensiktsmessig å innføre en naturressursskatt for vindkraft tilsvarende den ordningen som i dag gjelder for vannkraft. En teknologinøytral beskatning av kraftproduksjon vil legge til rette for at samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter gjennomføres.

En bærekraftig og anstendig transportsektor

Samfunnsbedriftene støtter prinsippet om at forurenser betaler, og vil arbeide for at alle transportformer (vei, bane, sjø og luft) betaler de kostnadene som påføres samfunnet.

Som grunnlag for slike eksterne kostnader mener vi at man må inkludere all samfunnspåvirkning, og ikke bare utslipp til luft. Samfunnsbedriftene støtter EU-kommisjonens arbeid med «fit for 55»-pakken som legges frem sommeren 2021. Her er blant annet veipricing et aktuelt tema.

Samfunnsbedriftene mener at det reviderte Eurovignett direktivet må bli en forordning, og ikke bare et direktiv. Veipricing vil sikre likere konkurransevilkår mellom transportformene. Det er ikke bærekraftig at vogntog frakter gods over lengre distanser uten å gjøre opp for seg. I tillegg er de fleste av disse vogntogene utenlandske, og det er sannsynlig at disse legger et press på arbeidsvilkårene.

Samfunnsbedriftene mener at:

- Det må innføres veipricing for tungtransport.

Digitalisering

Utvalget viser til satsingen på digitale ferdigheter i lærerplanen i grunnskolen, og understreker behovet for økt satsing på kurs i programmering og digital kompetanse. Det er viktig å øke satsningen på digitale ferdigheter og kompetanse i grunnskole, videregående skole og ved universiteter og høyskoler. Samtidig vil utviklingen kreve en tilsvarende satsing på videre- og etterutdanning.

Samfunnsbedriftene mener at:

- Regjeringen må videreføre bransjeprogrammet for kompetanseutvikling der staten og partene i arbeidslivet samarbeider om å øke deltakelsen i kompetanseutvikling innenfor utvalgte bransjer. Om mulig bør det utvides slik at kompetansebygging blir en livslang prosess.

Bredbånd

Koronakrisen har allerede tvunget frem endringer i arbeidsprosesser med økt bruk av digitale verktøy. Ifølge utvalget kan dette trolig gi mer effektive arbeidsmetoder, mindre reisevirksomhet og økt produktivitet også i hverdagen etter krisen.

Det er en beskjeden fremstilling. Endringene vil medføre nye løsninger og vaner som kan bidra til grønn omstilling, eksempelvis gjennom færre reiser, lavere forbruk og endrede produksjonsprosesser på enkelte områder. Erfaring med å holde digitale møter forventes å føre til at antall forretningsreiser vil forbli redusert etter pandemien. Dette kan bidra til en ønsket, forsterket og varig grønn omstilling av norsk økonomi.

Utvalget slår fast at det må på plass et infrastrukturløft med ambisiøse mål for bredbåndstilgang og lokale 5G-nett.

Sammen med 17 andre organisasjoner har Samfunnsbedriftene påpekt at det må settes nye mål om høyhastighets internett til alle, der de bor og arbeider, og som forpliktes med en forutsigbar økonomisk bredbåndsstøtteordning i kommende stortingsperiode.

Samfunnsbedriftene mener at:

- Alle (minimum 95 prosent av norske husholdninger, bedrifter og offentlige kontorer) må ha tilgang til bredbånd med hastigheter på minimum 1 Gbit/s i løpet av 2025.
- Staten må øke tilskuddsordningen for bredbånd i statsbudsjettet til 1 milliard kroner per år i perioden 2022-2025.
- Det må foretas en gjennomgang av tilskuddsordningene med sikte på å optimalisere prosessen og effekten.

Avslutning

Utvalget skriver at koronakrisen har ført til det sterkeste tilbakeslaget i verdensøkonomien etter andre verdenskrig. Samfunnet vårt vil se betydelig annerledes ut enn før pandemien.

Behovet for omstilling har økt. Samfunnsbedriftenes medlemmer er i all hovedsak gode på omstilling. Vi tror norske bedriftene er avhengige av økt og nye typer kompetanse for å klare omstillingsprosessene vi står ovenfor.

Gode opplæringstilbud for økt digital kompetanse vil bidra til at bedriftene kan tilby gode, moderne tjenester til innbyggere og lokalt næringsliv også i årene som kommer. Samfunnsbedriftene er beredt til å ta sitt ansvar for at Norge kommer seg gjennom krisen og at flere tar del i arbeidsmarkedet.